

»VSTOPITE SKOZI VRATA PRLEKIJE – PO LUČKARJEVI POTI«

Avtorji: Nika Obran, 9. a

Monika Lašič, 9. a

Špela Ozmec, 9. a

Diana Rep, 9. a

Mineja Lipovšek, 6. a

Neja Kaučič, 6. a

Špela Tomanič, 6. a

Ema Erjavec, 6. a

Amadeja Krajnc, 6. a

Eva Dimitrovski, 6. a

Mentorji: Silva Rakuša, prof. geo. in nem.

Marko Lalić, prof. slo. in zgo.

Zdenka Šafarič, prof. lik. umet.

1. POVZETEK

ŠOLA: OŠ Sveti Tomaž, Sveti Tomaž 11, 2258 Sveti Tomaž

tel: 02/ 719 51 05 fax: 02 713 30 60 e-mail: os.tomaz-ormoz@guest.arnes.si

NASLOV RAZISKOVALNE NALOGE: Vstopite skozi Vrata Prlekije – Po Lučkarjevi poti

Avtorji:

- Nika Obran, 9. a
- Monika Lašič, 9. a
- Špela Ozmec, 9. a
- Diana Rep, 9. a
- Mineja Lipovšek, 6. a
- Špela Tomanič, 6. a
- Ema Erjavec, 6. a
- Amadeja Krajnc, 6. a
- Eva Dimitrovski, 6. a

Mentorji:

- Silva Rakuša, prof. geo. in nem.
- Marko Lalič, prof. slo. in zgo.
- Zdenka Šafarič, prof. lik. umet.

V naši raziskovalni nalogi vas bomo skozi »Vrata Prlekije« popeljali po občini Sv. Tomaž, ter vam predstavili del naše naravne in kulturne dediščine. Vodič bo Lučkar, izmišljeni prebivalec tomaževskih gozdov, ki ga je delno v svoji pripovedi opisal Fran Ksaver Meško, delno pa se je ohranil v pripovedovanju starejših rodov, ki pripovedujejo o majhnih človeških z lučko, ki človeka ponoči na poti skozi gozd čisto zmešajo in se na poti proti domu izgubi. A naš Lučkar obiskovalcem ne nagaja, temveč jim pomaga tako, da se »izgubijo« v lepotah narave in znamenitostih Sv. Tomaža. Potrebujete še pametni telefon ali tablico in pot skozi »deželo, lepo, kakor iz čudovitih sanj« kot jo je opisal naš besedni umetnik F. K. Meško se z Lučkarjem začne.

Ključne besede: Občina Sveti Tomaž, Lučkar, Vrata Prlekije.

SUMMARY

In our research, we present "The door of Prlekija«. We take you around the municipality of Sveti Tomaž and present a part of our natural and cultural heritage. Our guide is a fictional character that lives in our forests and is called "Lučkar". Lučkar was described by our well-known writer Fran Ksaver Meško and is spoken about by our villagers. They talk about little men, carrying small lights. These little men can make you lose your head so that you get lost on your way back home. However, our Lučkar is a nice one and very helpful. If he helps, you will only get lost in attractive landscape and local sights. All you need is a smart phone or a tablet and you can start a journey across "the land from the most beautiful dream" as the great artist F. K. Meško describes Sveti Tomaž.

Key words: Municipality of Sveti Tomaž, Lučkar, "the door of Prlekija"

2. KAZALO VSEBINE

1.	POVZETEK.....	2
2.	KAZALO VSEBINE.....	3
3.	UVOD.....	5
4.	OBČINA SVETI TOMAŽ	6
4.1	GRB IN ZASTAVA OBČINE SVETI TOMAŽ	8
4.2	FARA TOMAŽEVSKA.....	9
4.3	BRATONEČICE.....	10
4.4	GORNJI KLJUČAROVCI.....	11
4.4.1	FRAN KSAVER MEŠKO	12
4.5	GRADIŠČE.....	13
4.6	HRANJIGOVCI	14
4.6.1	Ključaja	15
4.6.2	SMUČIŠČE GLOBOKI KLANEC.....	16
4.7	KORAČICE.....	17
4.7.1	MUZEJ BRUMEN	18
4.8	MALA VAS	19
4.9	MEZGOVCI	20
4.10	PRŠETINCI	21
4.11	RAKOVCI.....	22
4.12	RUCMANCI.....	23
4.13	SAVCI.....	24
4.13.1	DR. STANKO CAJNKAR	25
4.13.2	SAVSKI RIBNIK	26
4.13.3	STAJNKOV MLIN	28
4.14	SEJANCI.....	30
4.15	SENČAK	31
4.15.1	GOMILA.....	32
4.16	SENIK.....	33
4.17	SVETI TOMAŽ.....	34
4.17.1	ŽUPNIJSKA CERKEV SVETEGA TOMAŽA.....	35
4.17.2	ETNOLOŠKA ZBIRKA STARIH PREDMETOV	37
4.18	TRNOVCI	38
4.19	ZAGORJE	39
5.	»PO LUČKARJEVI POTI«.....	40
6.	ZAKLJUČEK.....	42

7. VIRI	43
LITERATURA:	43
8. SEZNAM SLIK	45
9. PRILOGE	47
9.1 PRILOGA 1 - SPOMINI NA FRANA KSAVRA MEŠKA	47
9.1.1 Pripoved pranečakinje Anice Rajh, upokojene učiteljice iz Sv. Tomaža	47
9.1.2 Pripoved pranečaka Cirila Meška iz Lahoncev	48
9.2 PRILOGA 2 – POPESTRITEV TURISTIČNE PONUDBE OB SAVSKEM JEZERU	49
9.2.1 Šotorišče – Eva Dimitrovski	49
9.2.2 Prenočišče – Jezerski grad – Ema Erjavec in Špela Tomanič	49
9.2.3 Plavajoča ladjica	50
9.2.4 Podjezernica	50
9.3 PRILOGA 3 - VODIČ Z OPISI ZNAMENITOSTI PO OBČINI SVETI TOMAŽ	51

3. UVOD

»Dežela, čudovita, kakor iz lepih sanj – tista moja domovina tam doli, naše Slovenske gorice. Dežela, polna naravnih lepot, ne sicer divjih, ne s svojo veličastnostjo mamečih kakor visoke gore, ne, preprostih, idiličnih skoraj. A je prav zaradi tega, s tem mehkejšo poezijo ožarjena in tem prisrčneje govori srcem. In polna nadzemskih, drugosvetnih skrivnosti, polna čarovnij, prepolna vere v čarodejstvo in v vse mogoče nadsvetne stvari. Dežela, polna petja, a tudi za človeška srca in človeško življenje dovolj bogata joka; polna dela in potu, a tudi polna otroške in otročje lahkomiselnosti in objestne razposajenosti, polna življenjske nepretehtanosti in neizravnosti. Dela in muči se tam naš človek, kakor bi nameraval večno živeti.«¹

VIR: Ksaver Meško. Zbrano delo IV. Mohorjeva družba. Celje, 1959.

S temi izbranimi besedami je naš slavn mojster pisane besede, Fran Ksaver Meško opisal naše kraje. Le kdo bi to zmozel bolje? **Sveti Tomaž**, mala občina na severovzhodnem delu Slovenije je širši javnosti le malo znana. A kljub temu je v teh krajih **veliko zanimivega** in **lepega** za raziskati.

Pregledali smo vse konce in kraje naše občine, **zbrali najlepše podobe**, predvsem tiste, ki so nam najljubše - poti in koticke, po katerih korakamo iz dneva v dan.

Potrudili smo se za **ličen in praktičen pregled našega kraja**, ki bo popotnika očaral, da se bo rad vračal med Tomaževčane. Pri tem nam bo pomagal naš nagajivi **Lučkar**, ki je tokrat dobil novo nalogo – ne nagajati, temveč biti prijeten sopotnik po Svetem Tomažu in okoliških vaseh.

Slika 1: Panorama Svetega Tomaža

VIR: <http://sv-tomaz.si/galerija-slik>

¹ Franc Ksaver Meško, Zbrano delo IV, Mohorjeva družba, Celje, 1959.

4. OBČINA SVETI TOMAŽ

Občina Sveti Tomaž je nastala 1. marca 2006 z izločitvijo iz občine Ormož. Površina občine meri 38 km², ima 2051 prebivalcev. Po površini se uvršča na 153. mesto med slovenskimi občinami, po številu prebivalcev pa na 180. mesto. Gostota poseljenosti je 52 prebivalcev/km².² Povprečna starost občanov je 42,6 let. Je del podravske statistične regije. Občina leži na obrobju Slovenskih goric, na razglednem slemenu nad dolino potoka Lešnica in ima gručasto jedro. Obsega 17 naselij, to so naselja Sv. Tomaž, Koračice, Hranjigovci, Gornji Ključarovci, Savci, Rucmanci, Trnovci, Pršetinci, Senik, Mezgovci, Rakovci, Zagorje, Sejanci, Bratonečice, Mala vas, Gradišče in Senčak. Danes odkrivamo lepote teh krajev, gostoljubne in pridne ljudi, bogato dediščino ter zanimivosti.

Občina Sveti Tomaž je v večini kmetijsko področje, za katero je značilna razpršenost po celotnem območju občine. Prebivalci se poleg zaposlitve ukvarjajo tudi s kmetijstvom. S svojim pridnim delom pripomorejo k lepši podobi kraja. Središče občine je Sveti Tomaž.

Kot geslo občine Sveti Tomaž so občani izbrali: »Vrata Prlekije«, saj je občina iz ptujske smeri popotniki prav tu vstopijo v Prlekijo.

ZNANI ROJAKI:

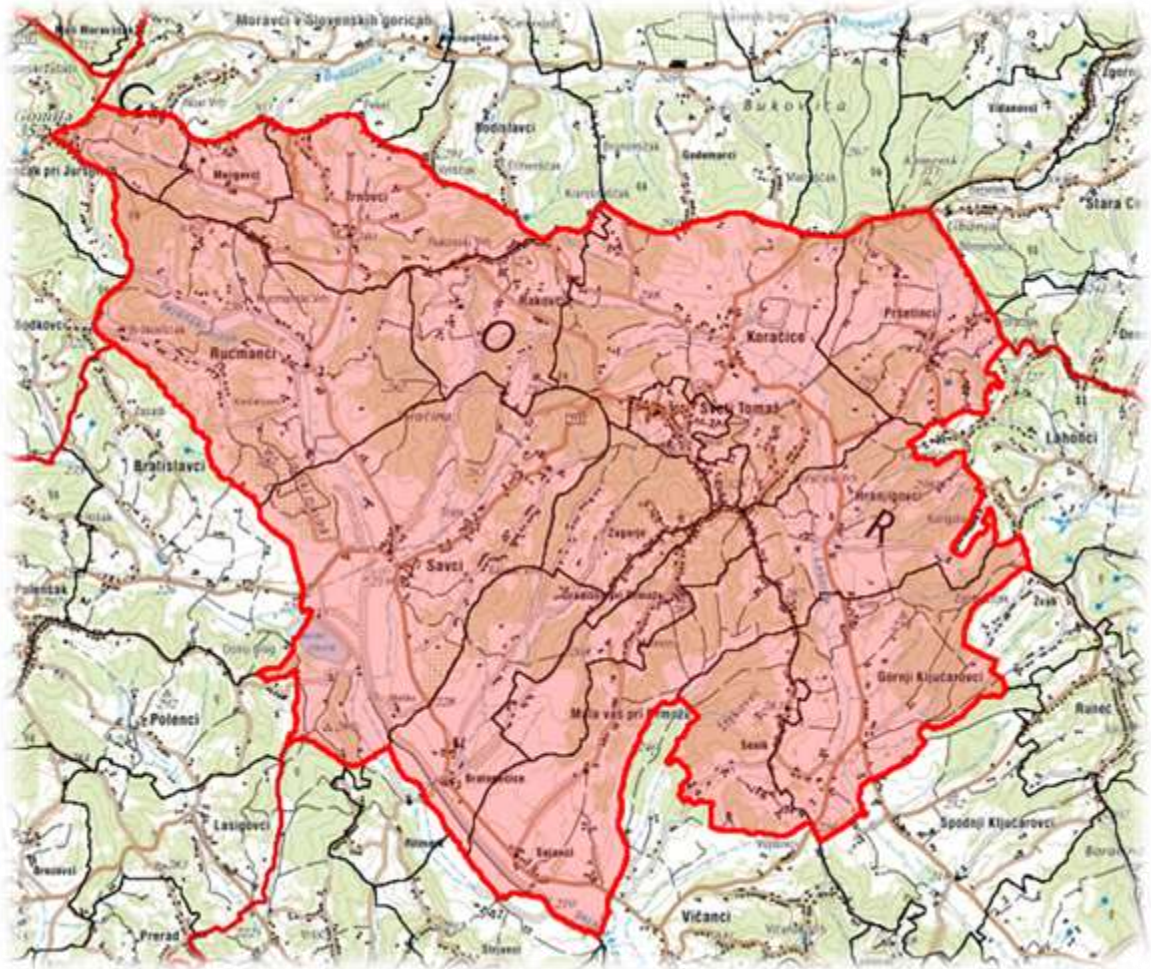
- Fran Ksaver Meško – pisatelj
- dr. Stanko Cajnkar – pisatelj
- Jakob Meško – dekan in pisatelj poljubnih člankov
- Franc Nedeljko – pisatelj ljudskih povesti
- Matija Zemljič – župnik, prevajalec, pesnik, najbolj znan po pesmi *Oj, Triglav moj dom*
- Valentin Cajnko – duhovnik, pisatelj
- Anton Meško – brat F. K. Meška, politični delavec, župan
- dr. Vekoslav Kukovec – odvetnik in minister
- dr. Ferdo Lasič – odvetnik in narodno obrambni delavec

Slika 2: Lega občine Sveti Tomaž v Sloveniji

VIR: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Sveti_Toma%C5%BE#/media/File:Obcine_Slovenija_2006_Sveti_Tomaz.svg

² http://pxweb.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/25_05C50_prebivalstvo_naselja/25_05C50_prebivalstvo_naselja.asp

Slika 3: Zemljevid občine Sveti Tomaž

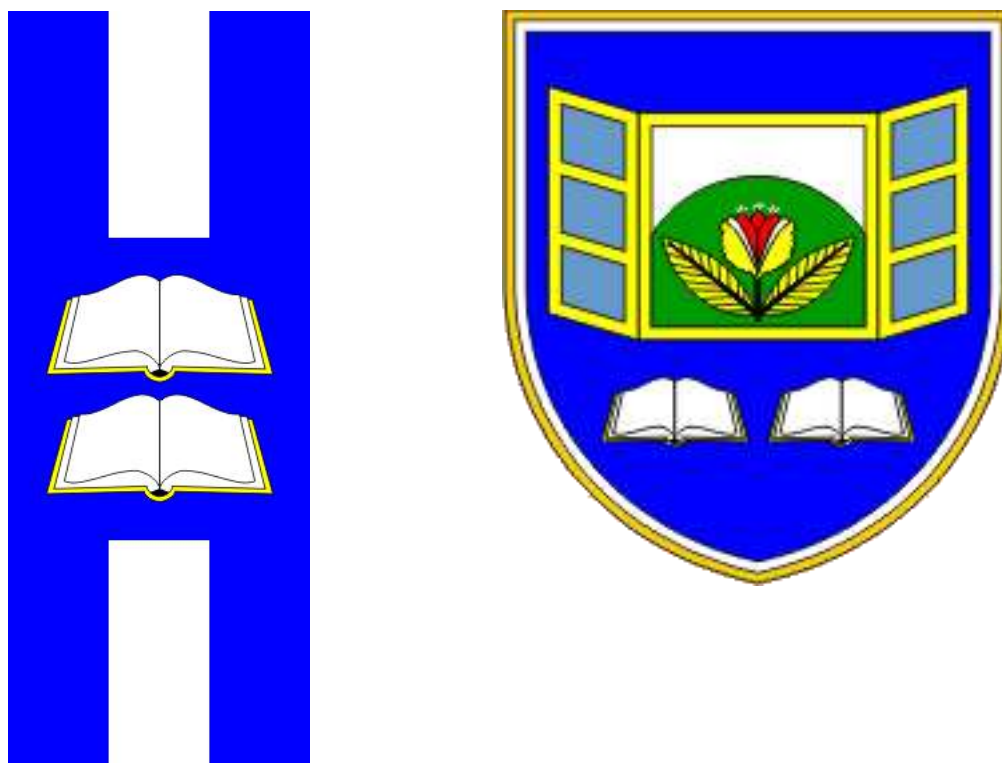
VIR: www.geopedia.si

Slika 4: Pogled na »Pürgo«, center Svetega Tomaža

VIR: <http://sv-tomaz.si/galerija-slik/>

4.1 GRB IN ZASTAVA OBČINE SVETI TOMAŽ

Slika 5: Grb in zastava občine Sveti Tomaž

VIR: <http://sv-tomaz.si/wp-content/themes/sv-tomaz-tema/images/sv-tomaz.png>

Ob ustanovitvi občine Sveti Tomaž, je bilo potrebno izbrati primerne simbole, ki bodo dovolj nazorno predstavljali našo občino. (Več o grbu in zastavi si lahko preberete na <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/81916>)

Odprto okno predstavlja občane Svetega Tomaža, ki so odprti za vsakega obiskovalca, kostanj predstavlja največji grič v občini - imenovan Kostanj, knjigi pa delo pisateljev Frana Ksaverja Meška in Stanka Cajnkarja.

Župan g. Mirko Cvetko je prepričan, da so neokrnjena narava in preprosti ljudje največje bogastvo kraja, ki vabi obiskovalce na miren počitek.

Zastava je modro bele barve, v sredini sta druga nad drugo dve odprti knjigi. ³

³ Grb in zastava, <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/81916>.

4.2 FARA TOMAŽEVSKA

Posamezne vasi župnije Sv. Tomaža je nadučitelj Jožef Majcen, ki je poučeval na tomaževski šoli od 13. 1. 1862 do 15. 9. 1889, opisal v pesmi Fara tomaževska.⁴

*Fara tomaževska zmir je slovela, krúha pa vina zadosti je mela,
gledmo vesice pa túdi v brege, vsakšnemu dobro posrednjem še gre.*

*Sejančar prav ma obdelane jive, travnike lepe pa hleve vse žive,
šume, gorice pa pune kleti, srebrne peneze skrite drži.*

*Tud Bratonečar zad neče ostati, hiše ma lepe na pisanoj trati,
vsakši je bogat, je kmet al želor, Mala ves tudi ji lep je por.*

*Sovčari lahko vkriž roke držijo, ki si tam v čreti živino redijo,
dobrega vina natakajo v klet, tiho pa hodijo tolarov štet.*

*Rakovci túdi prav dobro živijo, v tihi dolini se skriti držijo,
samo, da komaj k vam najde se pot, kon se obrneš, tam vidi se plot.*

*Rucmanci, pri vas je túdi dobrota čeglih po bregih je mnoga sirota,
kmetov je malo, pa vsak je bogat, v Senčak in Rucmanski vrh gre vsak rad.*

*Mezgovce, Trnovce man z enim štúkom, vsakši gospod je pod svojim klobúkom,
v tihi dolini jim nič ne fali ,k meši se túdi predaleč ne zdi.*

*Hodmo še v koračko lepo dolino, tam ma faran vsak po smrt domovino,
zato jih šinfati nihče ne sme, dobro jim ide ponoči podne.*

*Malo doj niže so še Pršetani, travnikov meje so bolj med bregami,
pa če ga pitaš, če kaj mu fali, vsakši de reka, da dobro živi.*

*Grm pa Hranjigovci, travniki vaši, koji pa krave so radi na paši,
proti ne stovi se vini nobeden, radi ga pijejo noč ino den.*

*Lahonci, vaša dolina je lepa, zemlja peščena pa dosti krat slepa,
lahonsko vino vam greje telo, če ga ne nese, ga kota domu.*

*Hodmo čez Kúngoto ino čez Žvabe, pridemo dol do ključarovske grabe,
bojšo je leto, bolj jiva rodi, doj do Senika van dež pognoji.*

*Vekše vesice sen zaj imenúva, svetega Tomaža pa bolj bon spoštúva,
kak nam pri svetem Tomoši kaj gre, lahko faran vsako nedeljo izve.*

VIR: Raziskovalna naloga (2007), Povezali so nas vaški grbi, OŠ Sveti Tomaž, str. 11.

Leta 2016 je ob srečanju Gradišč Slovenije na prošnjo ljudskih pevk od Svetega Tomaža g. Terezija Lukačič napisala še kitico o Gradišču:

*Najmanjša vasica pa je Gradišče, ki se razvila je z velikim gradbiščem,
mladih je dosti, pa tudi otrok, Gradišče bo raslo naprej svojo pot.*

⁴ Kronika župnije Sv. Tomaža više Velike Nedelje. Hrani Župnijski urad Sv. Tomaž.

4.3 BRATONEČICE

so razloženo naselje z gručastim jedrom na levem bregu Sejanskega potoka. Ležijo jugozahodno od Sv. Tomaža. V naselju živi 48 prebivalcev na površini 2 km². Na melioriranih površinah so njive.

V naselju se nahaja Marijina kapelica, ki je bila zgrajena leta 1836 na mestu kužnega znamenja.⁵

V vaškem grbu se nahaja jelen, plaha a veličastna žival, ki si je svoj mir izboril med hrasti in vrbjem. Raznovrstnost živalskega sveta je v tem kmečkem okolju pustila močan pečat. Danes boste v Bratonečkih gozdovih srečali večje število srnjadi.⁶

Slika 6: Grb vasi Bratonečice

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 7: Bratonečice iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 8: Pogled na vas Bratonečice

VIR: google.si/maps

⁵ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž. Murska Sobota: Pomurski tisk.
⁶ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.4 GORNJI KLJUČAROVCI

so bili prvič omenjeni leta 1322 kot Kellersdorf. So razloženo naselje v dolini potoka Lešnice ob lokalni cesti Ormož - Sveti Tomaž. Naselje ima 113 prebivalcev, obsega površino 3 km². Gručastemu delu vasi so ljudje rekli Grme. Tukaj je bil rojen Fran Ksaver Meško, duhovnik, pesnik, pisatelj.⁷

Prav tako ni jasno, od kod ime vasi. Po eni pripovedi, naj bi ime izhajalo iz besede ključ, ki so ga uporabili za odpiranje kleti – po domače »ključaje«. Po drugi pripovedi, pa bi naj ime izhajalo prav iz besede »ključaja«.

Vaški grb je suha južina, ki jo ponekod imenujejo tudi Matija. Spada v red pajkovcev, ki pa ne plete mreže. Ima majhen trup, z štirimi pari zelo dolgih nog, ki rade odpadejo. Tu na grbu bodo noge ostale.⁸

Slika 9: Grb vasi Gornji Ključarovci

VIR: google.si/maps

Slika 10: Gornji Ključarovci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 11: Pogled na del vasi Gornji Ključarovci

VIR: Silva Rakuša, 2017

7 Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

8 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.4.1 FRAN KSAVER MEŠKO

Rodil se je 28. oktobra 1874 v Gornjih Ključarovcih kot četrti izmed sedmih otrok. V Sv. Tomažu je obiskoval ljudsko šolo, nižjo gimnazijo na Ptuju, v Celju je obiskoval gimnazijo. Nato se je odločil za študij bogoslovja, ki ga je zaključil v Celovcu. Še naprej se je posvečal literarnemu delu. Kot duhovnik je služboval največ na Koroškem, v Škocjanu, v Mariji Zilji, na Brezjah, Velikovcu, najdlje, skoraj polovico življenja pa na Selah. Med 2. svetovno vojno je bil zaprt, nato je bil pregnan na Hrvaško, se preko Bosne in Srbije prebil nazaj v Slovenijo ter konec vojne pričakal v Stični.

Pisal je pesmi, novele, črtice, povesti, romane in drame. Pisati je začel v gimnaziji, najprej pesmi, nato prozo. V svojih deli je razmišljal o mladosti, ponižanih, trpečih ter o duhovnosti in umetnosti. Danes ga literarni zgodovinarji ne postavljajo na vidno mesto.⁹

Slika 12: Fran Ksaver Meško

VIR: <http://ars.rtvsllo.si/2014/01/franc-ksaver-mesko-ob-50-obletnici-smrti/>

Najlepše mladinske črtice in povesti so zbrane pod naslovom Mladim srcem. Njegove zbirke črtic so še Ob tihih večerih, Mir božji. Med njegovimi deli je pomemben roman Kam plovemo.

Po njem je poimenovan Meškov dom (ob cerkvi v centru Sv. Tomaža), v bližini stoji njegov spomenik. Po njem sta poimenovani knjižnici v Ormožu in Slovenj Gradcu.

Njegova domačija se žal ni ohranila. Pri Sv. Tomažu imamo v zbirki starih predmetov nekaj njegovih stvari: omaro, posteljo, otroško posteljico iz njegove rojstne hiše. Na novi Meškovi hiši si lahko ogledate spominsko ploščo.

Svoje spomine na velikega pisatelja sta strnila tudi njegova pranečaka Anica Rajh in Ciril Meško (Priloga 3).

Meško velja za širokosrčnega človeka in prepričljivega pisatelja. Kako pomemben je, priča tudi to, da je dobil mesto v občinskem grbu.

Slika 13: Pohištvo iz Meškove rojstne hiše

VIR: Silva Rakuša, 2017

⁹ Fran Ksaver Meško. <http://www.spodnjepodravci.si/osebe/me%C5%A1ko-franc-ksaver/30/>

4.5 GRADIŠČE

je bilo prvič omenjeno leta 1478. Leži na slemenu nad dolino potoka Sejance. Na površini naselja 0,2 km² živi 43 prebivalcev.¹⁰

Vaški grb simbolizirata dve »kihači« (dve kuhalnici). Širokogrudni Gradiščani niso odstopili svoje »kihače« samo Zagorjanom, posojali so jo tudi Mali vasi, ko so kuhali češnjevo žganje, Savčanom pa, da so gladili z brusom jezo. Dve kuhalnici sta jim kljub temu ostali za grb.¹¹

Po ljudskem izročilu naj bi ime vasi izhajalo iz besede grad, ki bi naj pred davnimi časi stal na tem območju.

Če pri domačiji Gradišče 2 zavijete na breg, vas bo na vrhu pričakal čudovit razgled proti jugu. Na številki Gradišče 6 stojita cimprana in butana domačija. Na domačiji Gradišče št. 9 si lahko ogledate obsežno hortikulturno zbirko, predvsem rododendronov in magnolij.

Slika 14: Grb vasi Gradišče

IR: Silva Rakuša, 2017

Slika 15: Gradišče iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 16: Cimprana hiša, v ozadju butana hiša

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹⁰ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

¹¹ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.6 HRANJIGOVCI

so majhno razloženo naselje na obeh bregovih v dolini potoka Lešnice. Prvič se omenjajo 1433. leta. Na 2,4 km² živi 93 prebivalcev. Ležijo jugovzhodno od Sv. Tomaža. Prebivalstvo se ukvarja s kmetijstvom. Na melioriranih površinah so njive, na slemenih pa vinogradi.¹²

Smučarski klub Sveti Tomaž je v vasi uredil smučišče Globoki klanec s 520 m dolgo vlečnico.

V vaški grb so vaščani dali hrgačo, to je podolgovata buča – tikev. Pri nas tej buči pravimo šef. Lepo posušene in očiščene buče so uporabljali za jemanje pijače iz soda. Danes služijo kot dekoracija. V vasi je ohranjenih več starih lesenih vinskih kleti.¹³

Slika 17: Grb vasi Hranjigovci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 18: Hranjigovci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 19: Cimprana ključaja v Hranjigovcih

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹²Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

¹³Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.6.1 Ključaja

Ključaja tudi klečaja in kličaja je izdelana iz borovih otesanih brun, ometana je z ilovico (glino), v kateri je bilo pomešano na drobno narezano seno ali pšenične pleve kot vezivo. Pobeljena je bila zunaj in znotraj z apnom ter krita s slamo. Uporabljali so jo za vrenje mošta in shranjevanje vina. Imela je dvojne prezračevalnih lin in dvojne vrat – notranja masivna in zunanja mrežasta, tudi iz masivnega lesa. Vrata so služila prezračevanju in uravnavanju stalne temperature.

Po eni izmed razlag bi naj dobila ime po velikem in močnem ključu, ki je varoval kmetov pridelek. V pogovorni obliki se je e spremenil v ozki i, kar se na območju severozahodno od Ormoža pogosto zgodi. Tako dobimo pogovorno ime vasi Kličarovci. Če pobrskamo, ugotovimo, da je Meškova rojstna vas dobila ime po gradnji hiš »v ključ«. Prav tako pri klečaji nadomesti e ali u (klučaja) v ozki i in tako lahko sklepamo, da je ta zanimiva stavba dobila ime po močnem in velikem ključu.¹⁴

Slika 20: Obnovljena ključaja (Mala vas)

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹⁴ Ključaja - povzeto po opombah pri: O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.6.2 SMUČIŠČE GLOBOKI KLANEC

Globoki klanec je edino prleško smučišče. Tu lahko smučate med vinogradi, kar je za smučišče zelo nenavadno. Zgrajeno je bilo leta 1997. Dolžina smučišča je 520 m. Opremljeno je z razsvetljavo za nočno smuko, vlečnica je opremljena s sidri, ima teptalca snega, le snega je bilo v preteklih zimah bolj malo. Že leta 2003 so začeli z izgradnjo infrastrukture za umetno zasneževanje. Položili so cevovod in vgradili betonske jaške z odcepi za snežne topove v dolžini 250 m. Letos, v mesecu januarju, se je tudi prvič zgodilo, da so progo zasnežili z umetnim snegom. To je bil zgodovinski dogodek. Vodo, ki so jo potrebovali, so pripeljali kar iz Savskega ribnika. Smučišče je odprto od 17. 30 do 21. ure.¹⁵

Vse ljubitelje belih strmin vabijo, da se jim pridružite. Smučišče je zanimivo za celo regijo, saj je Globoki klanec postal zelo znana atrakcija tega dela Slovenije. Vabljeni vsi, ki med vinogradi še niste smučali.

Več informacij dobite na: <https://www.prlekija-on.net/lokalno/13699/smucisce-globoki-klanec-hranjigovci-prlekija.html>

Njihova Facebook stran: <https://www.facebook.com/Smu%C4%8Di%C5%A1%C4%8De-Globoki-klanec-167463473447183>

Slika 23: Vlečnica in vodni top

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 21: Vrh Globokega klanca

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 22: Zasnežena proga Globokega klanca

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹⁵ Smučišče Globoki klanec. <https://www.prlekija-on.net/lokalno/13699/smucisce-globoki-klanec-hranjigovci-prlekija.html>

4.7 KORAČICE

so razloženo naselje v povirju potoka Lešnice ob cesti Sveti Tomaž – Ormož. Ležijo severno od Sv. Tomaža. Na površini 4,7 km² živi 185 prebivalcev.

Pod pokopališčem se odpre lepa, bogata dolina. V bližini gasilskega doma je mogočen hrast. Koračice so bile prvič omenjene leta 1320. Ohranjenih je še nekaj lesenih vinskih kleti. Kapela je iz konca 19. stoletja. Tu je bil rojen odvetnik, publicist in politik Vekoslav Kukovec.¹⁶

Vaščani so si za svojega zavetnika izbrali srakono. To je nadležen enoletni plevel, ki je tukaj po njivah in med šmarnico prevladoval nad vsemi ostalimi pleveli. Danes so jo s škropljenjem dodobra izkoreninili, kot ostanek preteklosti pa se je ohranila v vaškem grbu.¹⁷

Slika 24: Grb vasi Koračice

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 25: Koračice iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 26: Pogled na del vasi Koračice

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹⁶ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

¹⁷ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.7.1 MUZEJ BRUMEN

V Koračkem vrhu, blizu smučišča Globoki klanec stoji hiša, ki je ohranila vso izvirnost in avtentičnost in je stara vsaj 255 let. Nad vrati je izklesana letnica 1757. Zgradba je cimprača. Grajena iz lesenih brun, z zunanje in notranje strani je ometana z ilovico, ki so ji primešali koščke slame. Ostrešje je povezano z lesenimi klini, pokrita s slamo. Hiša ima majhna okna, ki imajo vgrajene železne križe. Tla so iz zbite gline, stare opeke in lesenih desk.¹⁸

Brumnovi dobro skrbijo za hišo, zato se je hiša v nespremenjenem stanju tudi ohranila. Pri Brumnovih so se že izmenjale 3 generacije. Vse so zgledno skrbele znajo. Pod okriljem Zavoda za varstvo kulturne in naravne dediščine je bila hiša 2011 temeljito obnovljena in na novo prekrita. V hiši lahko vidite predmete, ki so se ohranili na njihovi kmetiji. Tako nam bodo predstavili življenje nekoč.

Slika 27: Obnovljena zunanost Brumnove hiše

VIR: Silva Rakuša, 2016

**Slika 28: Zbirka starih predmetov v notranjosti
Brumnove hiše**

VIR: Silva Rakuša, 2016

¹⁸ Muzej – klet Brumen. <http://www.kletmuzejbrumen.si/muzej.html>

4.8 MALA VAS

je bila prvič omenjena že leta 1331. Večinoma leži na pobočjih Sejanskega potoka. Je razloženo naselje, leži južno od Sv. Tomaža. V vasi je 123 prebivalcev, ki živijo na površini 1,4 km².¹⁹

Kraj je nastal iz dveh zaselkov Male vasi in Malih vin. Prvo ime izvira iz tega, ker je bilo tukaj malo naselje z malo hišami in prebivalci. Male vina pa iz tega, ker so ljudje tukaj imeli malo vina.

Simbol v grbu Male vasi so češnje, ki obilno rodijo. Te ponazarjajo obilnost tega sadja, ki jim je ob dobri letini s prodajo v mestih in tistih vaseh, kjer ta sadež ni tako dobro uspeval, prinašal dohodek za preživetje. Kuhali so tudi češnjevo žganje, ki je bilo nekaj posebnega.²⁰ V vasi je ohranjena najstarejša klečaja.

Slika 29: Grb vasi Mala vas

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 30: Mala vas iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 31: Najstarejša ključaja

VIR: Silva Rakuša, 2017

¹⁹ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž
²⁰ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.9 MEZGOVCI

so razloženo naselje v povirju Sejanskega potoka, vzhodno od razgledne točke Gomile. Ležijo severozahodno od Sv. Tomaža, oddaljeno približno 5 km. Naselje ima 42 prebivalcev, ki živijo na 0,7 km². Kapela v kraju je iz začetka 19. stoletja.²¹

Ker je v teh krajih sadjarstvo imelo pomembno vlogo, so za svoj grb izbrali jabolko, saj je ljudi ta žlahtni sadež pozdravljal že od daleč.²²

Slika 32: Grb vasi Mezgovci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 33: Mezgovci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 34: Sonce v Mezgovski dolini

VIR: Silva Rakuša, 2017

21 Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž

22 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.10 PRŠETINCI

so razloženo naselje na slemenu nad dolino potoka Lešnice. Ležijo severovzhodno od Sv. Tomaža, na površini 2,2 km² živi 159 prebivalcev. Področje je poljedelsko usmerjeno, nekaj je vinogradov.²³

V kraju je Marijina kapela. Sredi Pršetincev je bila posajena mlada lipa, ki je zamenjala staro, dotrajano, ki so jo morali podreti. Pri kapeli se zbirajo ljudje ob različnih priložnostih. Na griču sredi vasi stoji gasilski dom.

Na vaškem grbu je tele v »kopaji« - Pršetani koljejo tele v kopaji, iz katere z žlico (z žehtarji) zajemajo kri.²⁴

Slika 35: Grb vasi Pršetinci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 36: Pršetinci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 37: Središče Pršetincev – vaška kapela

VIR: Silva Rakuša, 2017

²³ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

²⁴ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.11 RAKOVCI

so razloženo naselje na slemenu v povirju potoka Lešnica pod Rakovskim vrhom na nadmorski višini 323 m. V vasi živi 121 prebivalcev, na površini 1,7 km². Domačini vas delijo na Rakovce, Rakovsko grabo, Rakovski vrh in Rakovski kot.²⁵

V kraju stoji Marijina kapela.

Simbol vasi je rak. Menda je bilo nekaj v potoku, ki teče proti Koračicam, dosti rakov, ki so »ritensko« kobacali po vasi Rakovci. Prebivalci so jih lovili in uporabljali v prehrani. Danes bi ga težko našli v tem vedno bolj zastrujenem okolju. Če ga najdete, je še ta pohabljen.²⁶

Ob domačiji Voršič, ki stoji na Rakovskem vrhu, se obiskovalcem ponudi čudovit razgled na jugovzhod.

Slika 38: Grb vasi Rakovci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 39: Rakovci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 40: Iz sence na sonce v Rakovcih

VIR: Silva Rakuša, 2017

25 Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

26 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.12 RUCMANCI

so razloženo naselje v povirju Sejanskega potoka, razmetano po dolini in vzpetinah. Imajo 207 prebivalcev, ki živijo na 4,7 km². Področje je kmetijsko. Prevladujejo njive, travniki in sadovnjaki.

V zaselku Rucmanski vrh je nekaj počitniških hiš. Marijina kapela v vasi je iz leta 1836. S pomočjo krajanov je bila leta 1995 obnovljena in je sedaj tudi ponos vasi.²⁷

V vaškem grbu je jeza, imenovana tudi obročnjaki ali hanzek. To je enostaven, toda priročni pripomoček za izdelavo kmetijskega orodja iz lesa. V starejših zapisih pa imajo Rucmanci v grbu ježa ali metulja. Je tudi ena izmed redkih vasi v Sloveniji, kjer je moč najti ogroženo vrsto ptice zlatovranke.²⁸

Slika 41: Grb vasi Rucmanci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 42: Rucmanci iz zraka

VIR: [google.si/maps](https://www.google.si/maps)

Slika 43: Zlatovranka

VIR: https://www.slo-foto.net/galerija_slika-132988.html

Slika 44: Po cesti skozi Rucmance

VIR: Silva Rakuša, 2017

²⁷ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

²⁸ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.13 SAVCI

so razloženo naselje jugozahodno od Sv. Tomaža pod Savskim vrhom (292 m), z gručastim jedrom na levem bregu potoka Sejance. Od Sv. Tomaža je naselje oddaljeno 3 km. Na 5,9 km² živi 225 prebivalcev.

Na Bodkovskem potoku je urejen Savski ribnik, ki je zelo priljubljena točka športnih ribičev.²⁹

Kraj je znan tudi kot rojstni kraj dr. Stanka Cajnkarja, pripovednika, esejista, dramatika in dekana teološke fakultete v Ljubljani in Jakoba Meška, publicista in narodnega buditelja.

V Savcih si lahko ogledate tudi Stajnkov vodni mlin, ki so ga obnovili leta 1995 in žal ne deluje več.

V kraju se nahajajo tudi gasilski dom in kapelica.

V grbu imajo Savčari brus, ki se uporablja za brušenje kovinskega premičnega orodja. Za Savčane pa pravijo, da so si z brusom gladili človeško jezo. Od tod tudi brus v vaškem grbu.³⁰

Slika 45: Grb vasi Savci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 46: Savci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 47: Pogled proti Savskemu ribniku

VIR: Silva Rakuša, 2017

²⁹ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

³⁰ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.13.1 DR. STANKO CAJNKAR

Dr. Stanko Cajnkár je bil slovenski rimskokatoliški duhovnik, dramatik, pisatelj, esejist in urednik. Rodil se je 25. aprila 1900 v Savcih kot prvorojenec v kmečki družini, ki je imela 11 otrok. Pri Svetem Tomažu je obiskoval ljudsko šolo, v Mariboru in na Ptujú je obiskoval klasično gimnazijo, študij bogoslovja pa v Mariboru. Po končanem študiju je delal nekaj časa kot kaplan, nato pa se je dve leti izpopolnjeval na Katoliškem inštitutu v Parizu. Že zgodaj se je pridružil mladinskemu gibanju in naprednim socialnim smerem v krščanskih vrstah. Leta 1938 je doktoriral na Teološki fakulteti v Ljubljani. Kot profesor bogoslovja je služboval v Mariboru, poučeval na gimnaziji na Ptujú in od leta 1947 na Teološki fakulteti v Ljubljani. Med 2. svetovno vojno je bil izgnan, kot kaplan je delal v Košani in Črnomlju na osvobojenem ozemlju. Po vojni je bil izvoljen v ustavodajno skupščino. Bil je profesor in 16 let kot dekan vodil Teološko fakulteto v Ljubljani. Bil je zelo napreden duhovnik. Pomembno je prispeval k ureditvi odnosov med katoliško cerkvijo in socialistično družbo v Sloveniji. Za svoje delo je prejel književno nagrado mesta Ljubljane. Umril je 17. januarja leta 1977 v Ljubljani.

Slika 48: dr. Stanko Cajnkár

VIR:
https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Sveti_Toma%C5%BE#/media/File:Obcine_Slovenija_2006_Sveti_Tomaz.svg

Bil je glavni urednik publikacij Mohorjeve družbe in lista Nova pot ter odgovorni urednik Bogoslovnega vestnika. Pisal je teološke spise, povesti in drame. Takoj po vojni je objavil avtobiografski roman iz gimnazijskega življenja Noetova barka. Poleg tega romana je napisal še druge romane: Križnarjevi in Sloven iz Petovije. Ostale Cajnkárjeve drame pa so: Za svobodo, Zvestoba, Petovijska tragedija. Napisal je tudi dve povesti: V planinah in Po vrnitvi.³¹

Obnovljena domačija je dobila skrbnici, domačinki Olgo Majcen in Marto Plohl. V notranjosti hiše je urejena spominska soba, v kateri se nahajajo knjige, rokopisi, njegove osebne stvari, fotografije, njegovo pohištvo.

Slika 49: Cajnkárjeva domačija pozimi

VIR: Silva Rakuša, 2017

³¹ Dr. Stanko Cajnkár. <http://www.spodnjepodravci.si/osebe/cajnkár-stanko/305/>

4.13.2 SAVSKI RIBNIK

Ribnik v Savcih je priljubljena točka športnih ribičev. Leži na nadmorski višini 222 m, obsega 14,4 ha zemljišča. Največja globina je 3,6 m. V jezeru najdem krape, amurje in babuške. Veliko je tudi somičev. Ribnik je zelo priljubljena točka športnih ribičev iz Slovenije in tudi iz tujine. Ob ribniku stoji ribiška koča, kjer je možen nakup dnevne dovolilnice za ribolov. Po uspešnem ribolovu pa se lahko okrepite v urejenem bifeju. Prostor je primeren za piknike in druge športne aktivnosti.³²

O dodatnih možnostih, ki bi jih lahko ponudili obiskovalcem so razmišljale učenke pri krožku Spodbujanje ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti (Priloga 2)

Slika 50: Savski ribnik iz zraka

VIR: <http://sv-tomaz.si/galerija-slik/>

Slika 51: Druženje ribičev ob Savskem ribniku

VIR: http://prelog.org/2005_06_10%20Ribolov%20Savci/pages/IMG_5517.htm

³² Savski ribnik. https://sl.wikipedia.org/wiki/Savski_ribnik

Slika 52: Ribiški dom, Savci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 53: Led na Savskem ribniku

VIR: Silva Rakuša, 2017

4.13.3 STAJNKOV MLIN

Zgodovina Stajnkovega mlina sega globoko v srednji vek, v čas zemljiških gospodov Breunerjev (1531-1782), ki so imeli svoje posesti tudi v župniji Velika Nedelja, h kateri spadajo tudi Safzen (slovensko Savci), (C. Schmutz; Topografisches Lexikon, Gratz, III. str. 425).

Predniki hiše in mlina (po zapisih družine Zemljič):

- 7. april 1874 - Podplatnik Franc, Podplatnik Gertrud
- 20. oktober 1896 - Jožef Meško, Cajnkar Ludvik, Mirfirk Zemljič
- 26. februar 1903 - Anton Cajnkar, Marija Cajnkar
- februar 1924 - Otilija Cajnkar
- 13. marec 1925 - Janez Munda
- 1928 - Trofenik Franc
- 14. maj 1935 - Alojz Stajnko, Marija Stajnko

Stajnko Alojz se je zaradi pomanjkanja vode in velikega povpraševanja po moki, odločil zamenjati vodno kolo s Frensisovo turbino. Mlinskemu kamnu je dodal dva dvojna valjčna stroja, madžarskega in avstrijskega porekla iz druge polovice 19. stoletja. Pogonsko moč mlina pa je povečal z vgraditvijo elektromotorja (do leta 1957, ko je prišla elektrika, so imeli bencinski motor). Posodobljeni mlin se je kmalu uveljavil v ožji in širši okolici in je obratoval vse do leta 1984, ko je zadnji mlinar umrl.

Leta 1995 se je Marko Zemljič, mlinarjev vnuk, odločil, da bo nadaljeval z mlinarsko tradicijo. Na ZVNKD Maribor so izdali konservatorski program za revitalizacijo opuščenega mlina. Gre za poskus ohranjanja naše tehniške in kulturne dediščine na način, ki pomeni aktivno varovanje spomenika ob oživitvi njegove prvotne funkcije. Obnovo mlina so zaupali Konradu Repi, priznanemu mlinarskemu strokovnjaku. S filigransko natančnostjo in rezbarsko sposobnostjo je izdelal manjkajoče lesene elevatorje, čistilne naprave in celice za moko in zrnje ter usposobil pogonske mehanizme. Izredno zahtevna je bila izdelava lesenega vodnega kolesa, ki ga je pol leta »ustvarjal« mojster Albin Skornšek iz Mozirja. Posodobitev mlina je zahteval tudi temeljito gradbeno prenavo objekt zamenjali smo kritino, obnovili strešno konstrukcijo in »kukerl« nadstrešek z oknom ter polepšali fasado. Tudi električno napeljavo je bilo treba zamenjati in jo povezati z novim trofaznim priklopom. Seveda tudi brez telefona ni šlo. S prenavo mlina so pričeli oktobra 1995 in jo srečno zaključili avgusta 1996. Opravljenih je bilo preko 3000 delovnih ur različnih mojstrov, k temu pa je bilo dodati še ogromno vložnega dela in materiala lastnikov mlina in njihovih sorodnikov.

Brez finančne pomoči Občine Ormož, ministrstva za kulturo RS, ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo RS ter strokovnih nasvetov številnih tukaj neimenovanih občasnih pomočnikov, bi obnova mlina ostala neuresničljiva želja. Vodja projekta je bil gospod profesor Aleš Arih iz Maribora. Delal je z veliko prizadevnostjo.³³

³³ Marko Zemljič, Kratka zgodovina vodnega mlina v Savcih - rokopis

Slika 54: Notranjost Stajnkovega mlina

VIR: http://www.ventilatorbesed.com/?opcija=kom_clanki&oce=79&id=784

Slika 55: Vodno kolo Stajnkovega mlina

VIR: http://www.ventilatorbesed.com/?opcija=kom_clanki&oce=79&id=784

Slika 56: Kolo Stajnkovega mlina se ne vrti več...

VIR: Silva Rakuša, 2017

4.14 SEJANCI

so razloženo naselje z gručastim jedrom na levem bregu Sejanskega potoka. Po površini je to ena večjih vasi v občini, število prebivalstva pa hitro upada. Vas je od Sv. Tomaža oddaljena 4 km. V vasi je manj kot 30 hiš s 57 prebivalci. Razprostirajo se na površini 3 km².

V kraju je Marijina kapela iz leta 1861 in kapela lurške Marije iz 19. stoletja.³⁴

Simbol vasi je dükel kiseline, ki je tudi na vaškem grbu. To je lončena posoda s sirotko. Ki jo imenujemo kisilina. Pred tem so imeli Sejančani v vaškem grbu poln lojtrski voz naložen s sirotko.³⁵

Slika 57: Grb vasi Sejanca

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 58: Sejanca iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 59: Sejanca pod opoldanskim soncem

VIR: Silva Rakuša, 2017

34 Radovanovič S., Varl V., in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

35 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.15 SENČAK

je razloženo naselje, ki leži 6 km severozahodno od Svetega Tomaža. Naselje ima 54 prebivalcev, ki živijo na 0,6 km².³⁶

Ker je v teh krajih sadjarstvo imelo pomembno vlogo, so za svoj grb izbrali jabolko, saj je ljudi ta žlahtni sadež pozdravljal že od daleč.³⁷

Slika 60: Senčak iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 61: Po cesti navzgor čez Senčak

VIR: Silva Rakuša, 2017

36 Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

37 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.15.1 GOMILA

Na Gomili, ki je najvišja vzpetina v vzhodnih Slovenskih goricah, leži na nadmorski višini 252 m razgledni stolp, na katerega se lahko povzpnete. Najprej je bil stolp lesen, 1991-ega leta so postavili zdajšnjega. Stolp je visok 18 m, posvečen je izumitelju Janezu Puhu. Stolp so odprli ob 130-letnici njegovega rojstva. Ob lepem vremenu se vam odpre lep pogled na vse strani: pogled seže preko Slovenskih goric, prek Ptujkega polja in Haloz do Boča, Donačke gore, Maclja do Medvednice, proti zahodu pa vse do Pohorja. Blizu razglednega stolpa je turistično društvo zgradilo turistični dom. Na Gomilo pridemo iz Ptuja (17 km) in iz Vidma ob Ščavnici (9 km). Mimo vodijo kolesarske in planinske poti. Okoliške hiše v bližini spadajo k naselju Senčak. Na južnih pobočjih Gomile in sosednjih gričev uspevata vinska trta in sadno drevje, severna pa so porasla z gozdom.

Na Gomili se stikajo 4 občine: Sv. Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, Juršinci in Sv. Tomaž.³⁸ V ljudskem izročilu se je ohranila pripoved, da so se ob nedeljskih popoldnevih tu srečevali župani omenjenih krajev in kartali tako, da je vsak sedel v svoji občini.

Slika 62: Gomila iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 63: Razgledni stolp na Gomili

VIR: Silva Rakuša, 2017

³⁸ Gomila. https://sl.wikipedia.org/wiki/Gomila,_Slovenske_gorice

4.16 SENIK

je razloženo naselje na slemenu nad dolino potoka Sejance. Vas ima 100 prebivalcev, razprostira se na 1,5 km².³⁹

Nekoč je vas imela le dve večji kmetiji, ostali so bili želarji (mali kmetje) z malo zemlje. Kljub višji legi na Seniku ni bilo žlahtne vinske trte, pridelovali pa so jabolčnik in šmarnico. Veliko je bilo sadovnjakov, za katere je Seničane navdušil domačin Franc Škerlec po katastrofalni toči leta 1909.

Pri kmetiji Ambroževih stoji kapelica Marije pomagaj, ki so jo postavili leta 1946 v spomin na srečno vrnitev domačega sina iz nemške vojske. Kmetije so usmerjene predvsem v živinorejo.

V vaškem grbu je sinica, ki je tukaj imela veliko možnosti za preživetje.⁴⁰

Slika 64: Grb vasi Senik

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 65: Senik iz zraka

VIR: google.si/maps

**Slika 66:
Kmetija pri
Gečevih**

VIR: Silva Rakuša,
2017

³⁹ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

⁴⁰ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.17 SVETI TOMAŽ

je osrednje naselje v občini Sveti Tomaž. Leži v vzhodnih Slovenskih goricah, 12 km od Ormoža. Je razloženo naselje, ki leži na razglednem slemenu nad dolino potoka Lešnica. Kraj se je med letoma 1955 in 1993 imenoval Tomaž pri Ormožu. Sv. Tomaž ima 259 prebivalcev, leži na površini 0,6 km² in ima največjo gostoto poselitve v občini. Na pobočjih prevladujejo njive, sadovnjaki.

Veliko ljudi se vozi na delo v Ormož, Ptuj, Maribor. Na jugu je zaselek Kostanj. Kostanj (326 m) je grič, ki se dviga nad krajem.⁴¹

Stara šola v kraju je iz leta 1896. Pouk se je v kraju pričel že leta 1775, danes pa poteka v novi osnovni šoli, ki je bila zgrajena 1972-ega leta.⁴² Pred OŠ stoji spomenik narodnemu heroju Vinku Megli, ki ga je izdelal kipar Viktor Gojkovič.

Tomaževčani so svoj vaški grb prikrojili življenju. Pomembnost grba je v krompirju, torej v kulturni rastlini, ki je prišla v Evropo v 16. stoletju. Krompir so najprej gojili kot okrasno rastlino, ki so jo pozneje začeli polagati živini. Vojne, naravne ujme povezane z lakoto, so oblast v 18. stoletju prisilile uvajati krompir kot hrano tudi za ljudi. Tomaževčani so ga kot odrešilno kulturno rastlino sprejeli v svoj vaški grb. Morda pa so namigovali z besedo »krampir« (tako ga ponekod v Prlekiji imenujejo) na današnjo zaostalost tamkajšnjih prebivalcev – »da zabitemu kmetu zraste najdebelejši krompir«. Tudi mogoče, da so Tomaževčanom v zafrkljivosti »obesili« v vaški grb plod divjega kostanja (zaselek Kostanj), ki ga je bilo v okolici v izobilju in se šalili na račun krompirja, ki mu je po otipu podoben. V hudih časih, ko je prebivalstvo pestila lakota, so plodove kostanja skupaj z želodom uporabljali v prehrani - za peko kruha.⁴³

Slika 67: Grb vasi Sveti Tomaž

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 68: Sveti Tomaž iz zraka

VIR: google.si/maps

⁴¹ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

⁴² Raziskovalna naloga (2006), Razvoj šolstva pri Sv. Tomažu, OŠ Tomaž pri Ormožu

⁴³ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.17.1 ŽUPNIJSKA CERKEV SVETEGA TOMAŽA

Cerkev je bila zgrajena ob pomoči fevdalnih donatorjev. Posvečena je bila 1742-ega leta. Ima enotni baročni koncept s tlorisom v obliki križa. Cerkev ima štiri oltarje, ki so bili narejeni na Dunaju. Na zahodni strani ima prizidan zvonik, na jugovzhodu pa zakristijo. V cerkvi prihaja do izraza centralna prostorska zasnova, ki velja glede na čas nastanka za zelo napredno. V notranjosti so freske Jakoba Brolla iz leta 1894, ki jih je 30 let pozneje obnovil Franc Horvat. Originalna baročna oprema se ni ohranila.

Župnišče je v zasnovi iz let 1840 in 1885. ⁴⁴

Slika 69: Župnijska cerkev Svetega Tomaža – zunanost

VIR: <http://mapio.net/o/1974445/>

Slika 70: Cerkev Svetega Tomaža – notranost

VIR: <http://toplocalplaces.com/slovenia/sveti-tomaz-pri-ormozu/church-religious-organization/zupnija-sveti-tomaz/421424788044562>

⁴⁴ Curk J., Tomanič Jevremov M., Kaligarič M. in Štumberger B. (1998). Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož. Občina Ormož, Založba Veritas.

V bližini cerkve stojita kipa pesnika, slikarja in generala Rudolfa Maistra na konju, ter pisatelja Frana Ksavra Meška.

Slika 71: Spomenik Rudolfu Maistru

VIR: <http://mapio.net/pic/p-26017778/>

Slika 72: Spomenik Franu Ksavru Mešku

VIR: <https://www.prlekija-on.net/lokalno/8454/sveti-tomaz-vrata-prlekije.html>

4.17.2 ETNOLOŠKA ZBIRKA STARIH PREDMETOV

Učenci naše šole so pred leta 2006 pomagali pri zbiranju starega orodja, različnih pripomočkov, slik in drugih predmetov na področju naše občine. Pripeljali so tudi ohranjeno pohištvo iz Meškove rojstne hiše, preden so jo podrli, in sicer: posteljo, omaro, mizo, knjige. Ker muzeja v občini nimamo, so predmete shranili v nekdanji stari šoli. Učenci naše šole in naši krajanji so si predmete že večkrat ogledali.

Slika 73: Stara šola

VIR:

<http://static.panoramio.com/photos/original/89685479.jpg>

Slika 74: Učenci med sortiranjem starih predmetov

VIR: http://www.kreart.si/kd_fkm/index.php?action=view_gallery&id=22&module=imagegallerymodule&src=%40random443f5afed2c40

4.18 TRNOVCI

so razloženo naselje v povirju Sejanskega potoka. Ležijo 4 km severozahodno od Sv. Tomaža na površini 2,3 km² in imajo 151 prebivalcev.

V dolini je središče vasi z gasilskim domom in lepo urejeno kapelico. Dolina, po kateri teče Sejanski potok je rodovitna, v njej uspevajo različne vrste sadja. Kmetije so usmerjene v živinorejo. V naselju je več počitniških hiš.⁴⁵

Tudi v Trnovcih najdemo gnezdišča redke ptice zlatovranke. Ker je bila dolina že od nekdaj močvirska, ima vas v ljudskem grbu zeleno žabo.⁴⁶

Slika 75: Trnovci iz zraka

VIR: google.si/maps

Slika 77: Grb vasi Trnovci

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 76: Gasilski dom, Trnovci

VIR: <http://novice.najdi.si/predogled/novica/168d7ea8f8e0f046a7ca2c4a4488eaed/Prlekija-online/Pomurje/Gasilska-veselica-PGD-Trnovci>

45 Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

46 Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

4.19 ZAGORJE

je razloženo naselje, ki leži nad dolinicami levih pritokov potoka Sejance. Leži jugozahodno od Sv. Tomaža na površini 1,3 km² in ima 71 prebivalcev. V okolici naselja prevladujejo njive, travniki in gozdovi. Na prisojnem pobočju se vidi tudi nekaj vinogradov.⁴⁷

V vaškem grbu je ena »kihača« (kuhalnica). Prvotno so imeli v svojem grbu bürkle. Ker so jih izgubili, so jim dobrosrčni Gradiščani posodili svojo kihačo.⁴⁸ Bürkle so pripomoček, s katerim so se v krušno peč dajale in premikale razne posode.

Slika 78: Grb vasi Zagorje

VIR: Silva Rakuša, 2017

Slika 79: Zagorje iz zraka

VIR: google.si/maps

Od tu lahko zvečer v daljavi zagledate razsvetljeni Ptujski grad.

Slika 80: Pogled iz Zagorja proti Pohorju

VIR: Silva Rakuša, 2017

⁴⁷ Radovanovič S., Varl V. in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž.

⁴⁸ Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. http://www2.arnes.si/~lkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

5. »PO LUČKARJEVI POTI«

Vodič po vaseh občine Sveti Tomaž bo Lučkar – izmišljeni prebivalec tomaževskih gozdov.

Delno ga je v svoji pripovedi opisal Fran Ksaver Meško (Zbrana dela IV, str. 13–14):

»... Do večera so pili, čez zdravamarijo še. Ko so se razšli, si je rekel Jurij – sam je to priznal večkrat po pravici in resnici, še rahlo nasmehnil se je ob tem spominu, ob nadaljnjih se ni smehljajal: »K Ančki pojdem nocoj pod okno.« In je prédel take in take misli, posebno pobožnih in svetih pa resnično ne. Že daleč dol po Koračkem vrhu je prišel v tem grešnem preišljevanju, ki pa se mu je tedaj dozdevalo prav lepo in prijetno. Kar zagleda ob cesti na križpotju, tam, kjer se odcepi ena cesta na Séjance, druga, na levo, proti Hranjigovcem, tam zagleda čudnega možička, majhnega, še malo grbast je menda bil, zato se je zdel še manjši. Zelen klobuk mu je čepel na črnelasi glavi, za klobučkom je gorelo v noč podjetno zavihano rdeče pero. Obraz bled, da se je blestel iz noči kakor sneg pozimi; še bolj so se blestele čudno žareče oči.

»Pa mi pokima, spak, še s prstom mi pomigne in pravi poltihu, a odločno: ‚Pojdi z menoj!‘ In se je obrnil proti Séjancem dol. ‚Kaj? Kako? Kam? Saj grem vendar v Ključarovce, kar naravnost po vrhu dol,‘ sem se branil v mislih. Glasno zgagi tega še reči nisem upal, tako nekako čudno mi je bilo pri srcu. Pa se možiček nič zmenil ni za moje misli. ‚Pojdi! ‘ In je šel pred menoj, jaz za njim kakor teliček za soljo. A v mislih sem mu govoril naprej in naprej: ‚Saj to ni moja pot! Nočem s teboj. V Ključarovce dol grem, k Ančki. ‘ Še ustavil sem se nekaj krati. Pa me je škrat peklenski ošinil s takim pogledom, da mi niti reči ni bilo treba: ‚Pojdi! ‘ Kar šel sem, dasi sem vedel, da grem čisto napak.« ...«⁴⁹

Delno pa se je lik ohranil v pripovedovanju starejših rodov, ki pripovedujejo o majhnih človečkih z lučkami, ki človeka ponoči na poti skozi gozd čisto zmedejo in se na svoji poti izgubi.

Helena Viher pripoveduje, da je pred približno 40 leti o svoji nočni poti po gozdu poročal pokojni Pergar Franc iz Zagorja: »Nekega večera sem pešačil iz Svetega Tomaža v Zagorje po gozdni poti čez Dedošak (op.: domači izraz za gozd pod cerkvijo Svetega Tomaža). Nenadoma so okrog mene pričeli tekati palčki, tako, da sem se komaj premikal naprej. To so bili Lučkarji, ker so v rokah imeli majhne lučke. Tako so tekali, kot majhni vrageci! Gotovo je to zato, ker me je zadnjič na kožuhanju nek možki pogledal skozi rokav in me je zacopral. «

Nekaj podobnega je o nočnem srečanju v gozdovih z Lučkarji pripovedoval tudi Jože Munda (po domače Potekarof Pep) iz Zagorja.

Helena Viher je smeje pripomnila, da se je to ponavadi zgodilo tistim, ki so malo preveč popili in v omami imeli privide.

Če preberemo celotno pripoved iz Meškove knjige (Zbrana dela IV – poglavje Slovenske gorice), spoznamo, da je bilo v ljudskih pripovedih v Svetem Tomažu nekaj desetletij nazaj veliko čarobnih bitij, ki so burili človeško domišljijo.

⁴⁹ Fran Ksaver Meško (Zbrana dela IV, str. 13 - 14)

A naš Lučkar obiskovalcem ne nagaja, temveč jim pomaga tako, da se »izgubijo« v lepotah narave in znamenitostih Svetega Tomaža.

V centru Svetega Tomaža, ob prostoru za tržnico bi bila postavljena Lučkarjeva hiška. Ta hiška bi bila obenem tudi turistična pisarna, v kateri bi obiskovalci prejeli vse potrebne informacije o občini Sveti Tomaž.

V Lučkarjevi hišici bi obiskovalci prejeli zemljevid občine Sveti Tomaž. Na zemljevidu bi bile označbe, kje se nahaja posamezna tabla. Ob označbah bo prazen krogec. Ob vsaki tabli bi se nahajal žig, ki bi ga obiskovalci odtisnili v zemljevid.

Obiskovalci bi potrebovali pametno napravo (telefon, tablični računalnik). Pri vsaki tabli, na katerih so predstavljeni vaški grbi, bi se nahajala še QR koda, s katero bi obiskovalci dostopali do video vsebin – opisa posamezne vasi.

Vsa odtisnjena znamenja bi obiskovalcem omogočila prejem nagrade/spominčka - lučke, majhne laterne (velikost čajne svečke).

Lik Lučkarja bo posnet – uporaba video kamere. Videoposnetki bodo naloženi na youtube do predstavitve na turistični tržnici.

Naša stojnica bo oblikovana po značilnih oblikah naše okolice: valovito in z veliko zelenih odtenkov. Tu vas bo pričakal naš Lučkar, ki vam bo z veseljem opisal lepote in znamenitosti naših krajev.

Prav tako bodo na stojnici razstavljeni grbi naših vasi, ki se nahajajo v šolskih prostorih. Ob njih bodo QR kode, tako, da jih bodo obiskovalci lahko takoj preizkusili.

S seboj bomo imeli tudi različne spominke – predvsem laterne, odlitke vaških grbov in Lučkarjeve kapice.

Oblikovali smo poseben turistični vodič (Priloga 3), ki obiskovalcem, ki nimajo možnosti povezave preko spleta, nudi osnovne podatke o znamenitostih našega kraja.

6. ZAKLJUČEK

Sprehod po »deželi, čudoviti kakor iz lepih sanj« se tu končuje.

Nam je predstavljal projekt priložnost za spoznavanje širše okolice Svetega Tomaža in ne le naših rojstnih vasi. Spoznali smo veliko novega in zanimivega o našem kraju.

V nadaljevanju bomo dodali še videoposnetke in idejo o QR kodah predstavili na turistični tržnici.

Predvsem pa jo bomo predstavili lokalnemu Turističnemu društvu, saj je ideja o oplemenitvi tabel z vaškimi grbi izvedljiva in praktična.

Predlagali bomo tudi ureditev tabel ob drugih turističnih zanimivostih, ki bi prav tako vsebovale QR kodo in izdelavo šaljivega grba za Senčak.

7. VIRI

LITERATURA:

Ambrož C. in ostali (1992). Prlekija. Komenda: France Stele - samozaložba.

Ciglencečki M., Tomanič Jevremov M., Luskovič T. in Šamperl Purg K. (1990). Ormož in okolica – vodnik. Murska Sobota: GPZ- Mariborski tisk.

Curk J., Tomanič Jevremov M., Kaligarič M. in Štumberger B. (1998). Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož. Občina Ormož, Založba Veritas.

Janežič S. in ostali (1994). Franc Ksaver Meško. Maribor: GZP Mariborski tisk

Meško F. K. (1959). Izbrano delo 4. Celje: Družba Sv. Mohorja.

Radovanovič S., Varl V., in Žiberna I. (1996). Podravje Maribor Ptuj A – Ž. Murska Sobota: Pomurski tisk.

Raziskovalna naloga (2004) 130-letnica rojstva in 40-letnica smrti našega rojaka Franca Ksavra Meška, OŠ Tomaž pri Ormožu.

Raziskovalna naloga (2006), Razvoj šolstva pri Sv. Tomažu, OŠ Tomaž pri Ormožu.

Raziskovalna naloga (2007), Povezali so nas »Šaljivi vaški grbi«, OŠ Tomaž pri Ormožu.

Srnec H. (2014). Prleška duša. Središče ob Dravi: KUD Prasila.

Kratka zgodovina vodnega mlina v Savcih – rokopis Marko Zemljič.

USTNI VIRI:

Ciril Meško, pranečak F. K. Meška Ciril Meško, Lahonci.

Anica Rajh, pranečakinja F. K. Meška, Sv. Tomaž.

Helena Viher, Gradišče pri Ormožu.

Marko Zemljič, Savci.

SPLETNI VIRI:

Dr. Stanko Cajnkar. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Stanko_Cajnkar

Dr. Stanko Cajnkar. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz <http://www.spodnjepodravci.si/osebe/cajnkars-stanko/305/>

Dr. Stanko Cajnkar. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz

<http://revija.ognjisce.si/revija-ognjisce/27-obletnica-meseca/1836-stanko-cajnkars>

Gomila. Pridobljeno 23. 1. 2017 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Gomila_Slovenske_gorice

Grb in zastava Občine Sveti Tomaž. Pridobljeno 25. 1. 2017 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/81916>

Kdaj bo nared umetno zasneževanje na Globokem klancu. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <http://www.tednik.si/druzba/3566-sveti-tomaz-kdaj-bo-nared-umetno-zasnezevanje-na-globokem-klancu>

Ključaja - povzeto po opombah pri: O ljudskih grbih in še kaj. Pridobljeno: 20. 1. 2017 iz http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

Fran Ksaver Meško. Pridobljeno 15. 1. 2017 iz <http://www.spodnjepodravci.si/osebe/me%C5%A1ko-franc-ksaver/30/>

Fran Ksaver Meško. Slovenska biografija. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi362730/>

Fran Ksaver Meško. Življenjepis. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <http://www2.arnes.si/~omislinjamb/projekt5/zivljenje.htm>

Muzej – klet Brumen. Pridobljeno 13. 1. 2017 iz <http://www.kletmuzejbrumen.si/muzej.html>

Ob bistrem potoku je mlin. Pridobljeno 17. 1. 2017 iz http://www.ventilatorbesed.com/?opcija=kom_clanki&oce=79&id=784

Občina Sveti Tomaž. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz <http://sv-tomaz.si/predstavitev-obcine-sveti-tomaz/>

Občina Sv. Tomaž. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz http://www.wikiwand.com/sl/Ob%C4%8Dina_Sveti_Toma%C5%BE

Krnjak F. O ljudskih grbih in še kaj. Pridobljeno 12. 1. 2017 iz http://www2.arnes.si/~lkkpcj1/grbi_sre_kog_or/oljudskihgrbihinsekajxxx.htm

Na obisku v Občini Sv. Tomaž. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz <http://radio.ognjisce.si/sl/180/utrip/21261/>

Rakuša, Fran (1886). Domoznanstvo ormoškega okraja. URN:NBN:SI:doc-PUKFNLM1 na <http://www.dlib.si>

Savski ribnik. Pridobljeno 20. 1. 2017 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Savski_ribnik

Smučišče Globoki klanec. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <http://www.smucisca.net/forum/viewtopic.php?t=3077&sid=0a9f1dcab5224dfd63dd85ac523e74a4>

Smučišče Globoki klanec. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <https://www.prlekija-on.net/lokalno/13699/smucisce-globoki-klanec-hranjigovci-prlekija.html>

Smučišče Globoki klanec. Pridobljeno 19. 1. 2017 iz <https://www.youtube.com/watch?v=xWcWeKd77mY>

Statistični podatki o občini Sv. Tomaž in njenih naseljih. Pridobljeno 25. 1. 2017 iz <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/interaktivno/karte-in-geopodatki>

Število prebivalcev, naselja. Pridobljeno 25. 1. 2017 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/25_05C50_prebivalstvo_naselja/25_05C50_prebivalstvo_naselja.asp

V Savcih odprli prenovljeno domačijo dr. Stanka Cajnkarja. Pridobljeno 16. 1. 2017 iz <http://www.radiomaxi.si/1819>

Zemljevid občine Sv. Tomaž. Geopedia. Pridobljeno 25. 1. 2017 iz http://geopedia.si/lite.jsp?locale=en#T105_F408:205_x499072_y112072_s9_b4

8. SEZNAM SLIK

Slika 1: Panorama Svetega Tomaža	5
Slika 2: Lega občine Sveti Tomaž v Sloveniji	6
Slika 3: Zemljevid občine Sveti Tomaž	7
Slika 4: Pogled na »Pürgo«, center Svetega Tomaža	7
Slika 5: Grb in zastava občine Sveti Tomaž	8
Slika 6: Grb vasi Bratonečice	10
Slika 7: Bratonečice iz zraka	10
Slika 8: Pogled na vas Bratonečice	10
Slika 9: Grb vasi Gornji Ključarovci	11
Slika 10: Gornji Ključarovci iz zraka	11
Slika 11: Pogled na del vasi Gornji Ključarovci	11
Slika 12: Fran Ksaver Meško	12
Slika 13: Pohištvo iz Meškove rojstne hiše	12
Slika 14: Grb vasi Gradišče	13
Slika 15: Gradišče iz zraka	13
Slika 16: Cimprana hiša, v ozadju butana hiša	13
Slika 17: Grb vasi Hranjigovci	14
Slika 18: Hranjigovci iz zraka	14
Slika 19: Cimprana ključaja v Hranjigovcih	14
Slika 20: Obnovljena ključaja (Mala vas)	15
Slika 21: Vrh Globokega klanca	16
Slika 22: Zasnežena proga Globokega klanca	16
Slika 23: Vlečnica in vodni top	16
Slika 24: Grb vasi Koračice	17
Slika 25: Koračice iz zraka	17
Slika 26: Pogled na del vasi Koračice	17
Slika 27: Obnovljena zunanost Brumnove hiše	18
Slika 28: Zbirka starih predmetov v notranjosti Brumnove hiše	18
Slika 29: Grb vasi Mala vas	19
Slika 30: Mala vas iz zraka	19
Slika 31: Najstarejša ključaja	19
Slika 32: Grb vasi Mezgovci	20
Slika 33: Mezgovci iz zraka	20
Slika 34: Sonce v Mezgovski dolini	20
Slika 35: Grb vasi Pršetinci	21
Slika 36: Pršetinci iz zraka	21
Slika 37: Središče Pršetincev – vaška kapela	21
Slika 38: Grb vasi Rakovci	22
Slika 39: Rakovci iz zraka	22
Slika 40: Iz sence na sonce v Rakovcih	22
Slika 41: Grb vasi Rucmanci	23
Slika 42: Rucmanci iz zraka	23
Slika 43: Zlatovranka	23
Slika 44: Po cesti skozi Rucmance	23
Slika 45: Grb vasi Savci	24
Slika 46: Savci iz zraka	24
Slika 47: Pogled proti Savskemu ribniku	24
Slika 48: dr. Stanko Cajnkar	25

Slika 49: Cajnkarjeva domačija pozimi	25
Slika 50: Savski ribnik iz zraka	26
Slika 51: Druženje ribičev ob Savskem ribniku	26
Slika 52: Ribiški dom, Savci	27
Slika 53: Led na Savskem ribniku	27
Slika 54: Notranjost Stajnkovega mlina	29
Slika 55: Vodno kolo Stajnkovega mlina	29
Slika 56: Kolo Stajnkovega mlina se ne vrti več... ..	29
Slika 57: Grb vasi Sejanci	30
Slika 58: Sejanci iz zraka	30
Slika 59: Sejanci pod opoldanskim soncem	30
Slika 60: Senčak iz zraka	31
Slika 61: Po cesti navzgor čez Senčak	31
Slika 62: Gomila iz zraka	32
Slika 63: Razgledni stolp na Gomili	32
Slika 64: Grb vasi Senik	33
Slika 65: Senik iz zraka	33
Slika 66: Kmetija pri Gečevih	33
Slika 67: Grb vasi Sveti Tomaž	34
Slika 68: Sveti Tomaž iz zraka	34
Slika 69: Župnijska cerkev Svetega Tomaža – zunanost	35
Slika 70: Cerkev Svetega Tomaža – notranjost	35
Slika 71: Spomenik Rudolfu Maistru	36
Slika 72: Spomenik Franu Ksavru Mešku	36
Slika 73: Stara šola	37
Slika 74: Učenci med sortiranjem starih predmetov	37
Slika 75: Trnovci iz zraka	38
Slika 76: Gasilski dom, Trnovci	38
Slika 77: Grb vasi Trnovci	38
Slika 78: Grb vasi Zagorje	39
Slika 79: Zagorje iz zraka	39
Slika 80: Pogled iz Zagorja proti Pohorju	39

9. PRILOGE

9.1 PRILOGA 1 - SPOMINI NA FRANA KSAVRA MEŠKA

9.1.1 Pripoved pranečakinje Anice Rajh, upokojene učiteljice iz Sv. Tomaža

Nanj me vežejo čudoviti spomini. Sedem ali osem let sem imela, ko smo s tovornjakom potovali na Sela. Bilo nas je zelo veliko, in sicer sorodniki Meškovega Cirila, mi »savski« Meškovi in Cafovi. Obisk je organizirala Erna Meškova. Za nas mlade je to bilo čudovito doživetje. Spomnim se seveda nekaterih detajlov, najbolj pa mi je ostala v spominu recitacija Maksa Meška »Jaz sem pa kmet«. Navdušena sem bila tudi nad majhno cerkvico Sv. Roka, ki je bila poslikana tudi od zunaj. Odšli smo v cerkev, na orgle je igral naš župnik Alojz Kovačič, ostali pa smo peli. Z nami je šel tudi naš stric dr. Josip Meško.

Okoli leta 1950 smo bratrance spet potovali z vlakom na Sela k F. K. Mešku. Z vlakom smo se peljali v Slovenj Gradec, potem pa smo nadaljevali pot peš. Med potjo smo srečevali domačine, s katerimi smo radi poklepetali. Še danes se spominjam, kot da bi bilo včeraj, ko sem zagledala to čudovito deželo. Pred mano je bila cerkev sv. Roka, daleč v stran pa župnišče. Vse je bilo skromno in prav zato idilično. Stric Ksaver nas je z veseljem sprejel, bili pa smo presenečeni, ker je bila pri Ksavru sestrična Štefka. Nismo se dolgo zadrževali, ker nas je pot vodila dalje na Uršljo goro. Z nami je šla tudi sestrična Štefka. Bili smo nagajivi in premalo pazljivi, zato smo dvakrat zašli. Mračilo se je že, ko smo prišli na kraj, kjer je bila cerkev Sv. Uršule. Bila sem zelo presenečena, ker se je okrog cerkve pasla čreda ovac. V bližini je bil tudi planinski dom, kjer smo prenočili. Zjutraj smo vstali pred zoro, kajti planinec si mora ogledati sončni vzhod. Razgled je bil čudovit. Ker smo bili otročji, smo počeli številne neumnosti. Potem smo se vračali na Sela, spet nas je sprejel stric Ksaver, kuharica pa nam je pripravila prigrizek. Stric Ksaver nas je obdaril in nas spremljal kratko pot.

Med študijem na pedagoški akademiji me je nekega dne presenetila pošiljka od mojega strica Ksavra, poslal mi je posvetilo in denar. To me je osrečujoče pretreslo. Takrat sem si rekla, da bom nekaj njegovih vrlin poskušala posnemati.

Pri njem občudujem pogum in uporništvu. Neizmerno je ljubil slovensko besedo. Kronike in zapise, ki jih imajo cerkve, je stalno pisal v slovenščini. Tako si je nakopal sovraštvo Nemcev. Med prvo svetovno vojno je prišlo po njega 25 orožnikov, o tem je napisal tudi pesem. To dokazuje, kako so se ga pravzaprav bali. Odpeljali so ga v zapor. Hoteli so ga obdolžiti izdaje in ga ustreliti. Rešili so ga dobri ljudje, ko je v zimi leta 1919 bežal iz Avstrijskega Koroškega čez Karavanke.

Pri njegovem literarnem delu me navdušuje njegova pesniška govorica. Najbolj pa mi je všeč njegova hvalnica, kako rad je imel svojo vas. Vse, kar je imel je razdajal. Zelo malo je rabil zase. Na Selah je imel rad mir. Kot pisatelj bi lahko šel na boljše delovno mesto, a ni hotel. Rad je imel samoto, ker je tam našel samega sebe.

(Povzeto po raziskovalni nalogi)

9.1.2 Pripoved pranečaka Cirila Meška iz Lahoncev

Prastric je bil zelo dober učenec. Zato mu je njegova mati obljubila, da bo lahko z njo romal na Sveto Trojico. Oče mu je za pot dal srebrnik. Ker pa je želel, da bi njegova denarnica dajala vtis, da je polna denarja, si je vanjo natlačil in zraven dal srebrnik. Ta srebrnik mu je trgovec ukradel. To svojo romanje opisuje v črtici »Pri Sveti Trojici«.

Ker je bil zaveden Slovenec, je v času prve svetovne vojne v cerkvi vedno pridigal, naj verniki ne pozabijo slovenske govornice. Zaradi tega ga je med prvo svetovno vojno prišlo aretirat kar 25 orožnikov. Kot veleizdajalca so ga zaprli v Beljaku. Tudi v drugi svetovni vojni so ga zaprli, nato pa pregnali na Hrvaško. Kasneje je bil poslan v bližino Sarajeva, na Pale za duhovnika. Kasneje se je vrnil v Slovenijo. To je bilo pozimi, ko je bilo snega do pasu. Vso pot, dolgo okoli 100 km je prepotoval v nizkih čevljih in letni obleki. To trpljenje je opisal v črtici »Križev pot«.

Prastric je do svojega 87. leta starosti vsak dan odhajal na pošto iz Sel kjer je živel, v Slovenj Gradec.

Fran Ksaver Meško je bil zelo skromen. V celem letu so pri njih porabili samo 2 kg sladkorja. Vse honorarje, ki jih je prejel za svoje knjige, je podaril revežem. Po svoje pa je bil tudi posebnjež. Nikoli ni dovolil, da bi cerkev čistile ženske. Bal se je, da bodo z metlo in krpo tako mahale okrog, da bodo zaprašile freske. Zato je raje cerkev čistil sam. Tudi ni maral, če mu je kdo za rojstni dan prinesel piškote. Cirilova sestra mu je za rojstni dan poslala škatlo pisem. Tega darila je bil tako vesel, da jo je označil za najboljšo Slovenko.

Prastric je imel zelo rad skorje zažganega kruha. Cirilu je nekoč pripovedoval nek mlinar iz Sel na Koroškem, da so kosili pod župniščem travo in jim je gospodinja prinesla za malico zelo zapečen kruh. Kosci zapečenih skorjic kruha niso pojedli. Ko je F. Ksaver Meško to videl je rekel samo: »Bog se usmili, Bog se usmili«.

Prastric pa je bil tudi strog, ko ga je kdo obiskal. Njegova nečakinja Kristina, ki je bila gospodinja, ni smela poslušati pogovora.

Ciril Meško se spominja, da je ob Meškovem pogrebu na Selah divjala strašna snežna nevihta. Zastavo na zvoniku je raztrgalo. Pravi, da je izgledalo tako, kot da narava ne bi hotela, da ta človek odide iz tega sveta.

Prastric je bil zelo nežna duša po naravi.

(Povzeto po raziskovalni nalogi)

9.2 PRILOGA 2 – POPESTRITEV TURISTIČNE PONUDBE OB SAVSKEM JEZERU

V okvirju krožka Spodbujanje ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti so učenke dobile nalogo, da izdelajo maketo projekta, ki bi po njihovem popestril turistično ponudbo ob Savskem jezeru.

9.2.1 Šotorišče – Eva Dimitrovski

Ljubiteljem preživljanja prostega časa v naravi bi v bližnji okolici postavili urejeno šotorišče. Primerno je tako ribiškim navdušencem, družinam in vsem, ki uživajo v pristnem stiku z naravo. Prostor bi bil primeren tudi za program šole v naravi, kjer bi učenci spoznavali živalstvo in rastlinje v in okrog jezera.

9.2.2 Prenočišče – Jezerski grad – Ema Erjavec in Špela Tomanič

Obiskovalcem, ki si želijo bolj udobnega bivanja ob jezeru, bi postavili hotel Jezerski grad. To bi bilo poslopje v več nadstropjih. Udobno opremljeni prostori bi zrcalili umirjenost valovanja Savskega jezera.

9.2.3 Plavajoča ladjica

Goste bi na sredino jezera popeljali z ladjico – splavom, kjer bi ga zasidrali. Na ladjici bi lahko postregli s pijačo in hrano. Namenjena bi bila lahko parom ali manjšim zaključenim družbam, ki bi si želela tovrstne izkušnje. Na ladjici bi lahko izvedli tudi koncerte manjših zasedb, poslušalci bi posedli po obrežju jezera.

9.2.4 Podjezernica

Vsem radovednim, ki jim sprehod ob jezeru ni dovolj, bi ponudili vožnjo s Podjezernico. Ogledali bi si lahko podvodni svet in ribe v njihovem okolju. V delu jezera bi pod vodo zgradili podvodni grad in postavili kipe podvodnih bitij.

9.3 PRILOGA 3 - VODIČ Z OPISI ZNAMENITOSTI PO OBČINI SVETI TOMAŽ